Klic o pravem času

Sedaj, ko se sestavljajo in odobrujejo šolski proračuni B, bi bilo potrebno, da kralj. banska uprava popravi z dosedanjim odlokom tako nizko odrejene postavke za učiteljsko knjižnico.

Kakšen pomen imajo knjige za vsakega posameznega učitelja na šoli, vidimo iz spisa priznanega pedagoškega pisatelja dr. St. Gogale: »Narodni učitelj in narodna šola«, ki je priobčen v »Pedagoškem zborniku« l. 1936., v katerem pravi, da naj skuša narodni učitelj trajno in vsestransko zasledovati razvoj lastnega naroda in naj zato ne prezira naših narodnih kulturnih del. Naj ne bo narodnega učitelja, ki bi ne čital in študiral stvari, ki pri nas izhajajo in v katerih se, razen drugega, kaže tudi naš narodnostni duh. Zahteva po gojitvi narodnostnega duha je torej zahteva po intenzivnem in osebno dejavnem spremljanju razvoja naše narodne kulture.

Kdor je ta spis prečital, mu je gotovo postalo nekako tesno pri srcu. Lepe pisateljeve misli so mu ponovno odkrile trdo stvarnost, v kateri se nahajamo. Za uresničenje teh piščevih misli bi bilo treba učitelju sredstev za povečanje njegove knjižnice. Že sedaj plačuje učiteljstvo iz golega idealizma velik kulturni tribut, ne da bi omenjal, da je skoraj vsak naročen na dnevnik, je treba predvsem upoštevati razne knjižne založbe in družbe, ki jih imamo Slovenci veliko, pa so pri vseh učitelji in učiteljice zastopani kot najštevilnejši naročniki. Izide nova knjiga, bodisi znanstvena ali leposlovna, učiteljstvo dobi mamljiv oglas. Marsikdo bi si knjigo rad nabavil, koristila bi njemu in posredno po njem še širšim plastem naroda, toda žep mu tega ne dopušča. Žalostno odvrže mamljivo vabilo in se vživi v prokletstvo odvisnosti žepa.

Kdo bi se raje vživel v globine narodnosti, kot ravno učitelj, posebno še tisti, ki je zunaj na deželi sam od mest in knjig. Res, da svoj narodnostni duh lahko gojimo v osebnem stiku z našim preprostim narodom, v katerem je ostala narodna duša nepokvarjena in obvarovana pred težjimi vplivi tujih narodov. Toda te kulture ne bomo mogli poglobiti, dvigniti in pomnožiti, ker je ne bomo mogli primerjati s kulturo drugih narodov. To pa se more pri nas, ki nimamo sredstev za potovanje, le s pomočjo knjig.

Ker si učiteljstvo samo ne more nabavljati dovolj knjig, iz katerih bi se lahko izobraževalo, se spoznavalo s književnostjo in kulturo lastnega kakor tudi tujih narodov v smislu izvajanj in navodil pisatelja Gogale, naj se vsaj določi večji znesek za izpopolnjevanje učiteljskih knjižnic na posameznih šolah, za večja in dražja dela pa daje podpora okrajnim učiteljskim knjižnicam. Le če bodo učiteljstvu dostopne knjige, se bo lahko iz njih izobraževal ter s to svojo sodobno izobrazbo koristil narodu.

Najbolje se obrestuje denar izdan za knjige.

Vončina Drago.

II. vseslovanski pedološki kongres v Ljubljani

Priprave za pedološki kongres, ki se bo vršil 26., 27. in 28. avgusta v Ljubljani, so v polnem teku. Prijave udeležencev se stekajo dan z dnem v tajništvo pripravljalnega odbora, ki uraduje v prostorih JUU, sekcije za dravsko banovino v Ljubljani. Posamezni odseki imajo polne roke dela za zadostno preskrbo hrane in stanovanj. Pri celotnem pregledu došlih prijav zgleda, da se za ta kongres ne zanimajo zgolj mladinoslovci in vzgojitelji, temveč prav vsi sloji naroda, zakaj šele znanstveni izsledki pedologije dajejo osnovo in kažejo smeri za praktično vzgojstvo.

Ker je to prireditev, ki zadeva ves narod, se je pripravljalni odbor s posebno okrožnico obrnil na posameznike za primerno denarno podporo. Do sedaj je le banska uprava v Ljubljani podprla prireditev s 25.000 din, dočim se druge merodajne oblasti prošnji niso odzvale. Kongres pa mora doseči za občo narodno korist tiste rezultate, ki so si jih zamislili njegovi prireditelji in organizatorji.

Odbor za prirejanje pedoloških kongresov v Brnu je odobril podroben program kongresa, katerega mu je predložil pripravljalni odbor v Ljubljani. Iz njega je razviden sledeč potek kongresa. 26. avg. je ob 10. uri dop. slavnostna otvoritev kongresa v dvorani sokolskega doma na Taboru, na katero so pozvani tudi zastopniki vseh oblasti. Popoldne od 14. ure naprej so v isti dvorani predavanja za plenum, zvečer ob 21. uri pa koncert Trboveljskega slavčka.

27. avgusta so istotam od 8. ure zjutraj predavanja za plenum, dočim je popoldne določen za predavanja po sekcijah. Tako bo mladinoslovno-biološka in higienska sekcija zasedala v dvorani Delavske zbornice, psihološka v frančiškanski dvorani nasproti sekcijskih prostorov, sociološka in socialno zaščitna sekcija v dvorani Filharmonije, a sekcija za uporabno pedologijo na ljubljanskem magistratu. Povsod je pričetek predavanj ob pol 15. uri in trajajo od 20 do 30 minut, zadnja ura je določena za splošno razpravljanje.

28. avgusta ob 8. uri zjutraj so zopet na Taboru predavanja za plenum, popoldne ogled razstav, ob 17. uri pa zaključek zborovanja, predlogi in resolucije.

Prav tako je odbor v Brnu razdelil predavatelje po važnosti in vsebini njih tem. Predavali bodo sledeči: iz Bolgarije pet predavateljev, med njimi dr. Kacarov; iz Poljske: dr. Jaxa-Bykowski, dr. Tadeusz Zaworski, dr. Stefan Szuman, dr. Mieczyslaw Kreutz, dr. W. Blachowski, dr. Jan Schwarz; iz Češkoslovaške: dr. Mihajlo Rostohar, dr. Jan Uher, dr. Bohuslav Havránek, dr. Vilém Chmelař, dr. Ferdinand Kratina, dr. Fr. Bažant, dr. J. Klimeš, dr. J. Zahrádka, dr. Fr. Radkovec, dr. J. Křivý, dr. Karel Popek, dr. Fr. Šerackỳ, prof. Jos. Kubálek, prof. Lidmila Kolářiková, dr J. Vaněk, dr. Richard Karpe, dr. Huraj Čečetka, dr. Frant. Kočí, Richard Filla, dr. F. Škalona, J. Pokorny, A. Rikart; iz Jugoslavije: dr. Karel Ozvald, prof. Jakob Šolar, dr. Stanko Gogala, prof. Gustav Šilih, dr. Božo Škrlj, dr. Borislav Stevanović, dr. Slobodan Popović, dr. Fr. Higy-Mandić, dr. Zlatko Pregrad, prof. B. Sučević, prof. Prvoš Slankamenac, prof. Ivan Kanjuh, dr. V. Brumen, dr. Vlado Šmid, dr. B. Dragaš, Dragotin Cvetko, Vilko Mazi, Miodrag Matić, Josip Jurančić, Ernest Vranc, Vinko Möderndorfer, dr. Franjo Žgeč, prof. Anica Černejeva, Rudolf Kobilica, Fran Brenk, Albert Žerjav, prof. Edvin Bojc, Ema Deisinger, Mirko Ferenčak, Manica Dahkota. Naslovi predavanj slede v prihodnji številki. Vendar je že danes razvidno iz posameznih tem, da bodo predavatelji pokazali otroka in mladostnika v vsem njegovem bistvu in skušali znanstveno dokazati učinek različnih dobrih in slabih vplivov na njegov razvoj. Poslušalstvo si bo tako ogledalo otroka in mladostnika prav od vseh strani in spoznalo nova pota, po katerih je lahko dospeti v notranjost otroka. Spoznali bomo tudi vse pogoje, ki so potrebni za njegov zdrav in naraven telesni in duševni razvoj.

V okviru kongresa bodo na liceju sledeče razstave: 1. reformnošolska iz Zlina; 2. mladinskohigienska iz Češkoslovaške; 3. domoznanska iz Češkoslovaške; 4. razstava povojne slovanske mladinske knjige; 5. zaščita dece; 6. pedagoška izdanja Slov. Šolske Matice; 7. samorastli risarski izdelki dečka M. O. v starosti od 2. do 11. let.

Kongres je brez dvoma velikega pomena za naše učiteljstvo, ki ima dan za dnem opravka z mladino, ker so znanstveni izsledki pedologije za nje praktičnega značaja. Zato ga pozdravljajo z zavestjo, da se bo z njim pomagalo narodnemu občestvu.

Tovarišice in tovariše prosimo, da pohitite s prijavami! Ako posebnega vabila niste prejeli, prijavite se z navadno dopisnico, katero naslovite na pripravljalni odbor II. vseslovanskega pedološkega kongresa v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6. Prijava naj vsebuje ime in priimek, poklic in naslov ter sledeče besedilo:

Podpisani se prijavljam kot udeleženec za II. vseslovanski pedološki kongres, ki bo 26., 27. in 28. avgusta 1937 v Ljubljani. Želim prenočišče za 25., 26., 27. in 28. avgusta 1937 v hotelu od 25 din dalje, privatno od 20 din dalje ali v internatu od 5 din dalje. Prijavnino 20 din sem poslal po položnici. — Čekovni račun 17.471. Po vplačani prijavnini prejmete legitimacijo, s katero imate brezplačen vstop na vsa predavanja in razstave kongresa ter na koncert Trboveljskega slavčka.

Ob povratku iz Pariza

Pretekli petek se je z večernim brzovlakom preko Jesenic vrnila naša družinica (30 tovarišic in 25 tovarišev), ki jo je vodil strokovni učitelj tov. Vilko Mazi na mednarodni pedagoški kongres in svetovno razstavo v Pariz. Ekskurzija, ki je trajala polnih 10 dni, je potekla točno po programu in na največje zadovoljstvo udeležencev, ki so ob poslovilnem večeru pri Mikliču izrazili enodušno željo, da naj bi ekskurzijski odsek odslej vsako leto priredil kako podobno potovanje.

Učiteljice in učitelji, **udeleženci ekskurzije**, ki jo je organizirala sekcija JUU za drav. banovino, **pred spomenikom Aleksandra I. v Parizu.**

Udeleženci ekskurzije so imeli na razpolago udoben pulmanov vagon (70 sedežev), v katerem je dobil vsak mesto, kakor si ga je bil zaželel. S posredovanjem generalne direkcije v Beogradu je bil voz odklopljen na vseh postajah, kjer so udeleženci prekinili vožnjo, da so mogli v njem spet nadaljevati pot. Tako so se najprej ustavili v **Innsbrucku**, kamor so prišli v sredo 21. julija zjutraj. Na kolodvoru jih je pričakoval poleg direktorja B. Amosa (ki je vodil vse priprave za sprejem) in nekaterih tovarišev ter tovarišic, sam predsednik tirolskega učiteljskega udruženja J. Bernhard, ki je imel po zajtrku v restavraciji »Goldener Greif« prisrčen nagovor, poudarjajoč tovariške vezi učiteljstva, ki je nosilec kulture in napredka ne glede na državne meje. Po zajtrku so se udeleženci ekskurzije odpravili na poskrbljena stanovanja v internatih, nato pa so se zbrali k ogledu turistično in zgodovinsko zanimivega mesta. Med drugim so si ogledali znameniti dvor z bogato zakladnico in dvorno cerkev. Po kosilu so se dvignili z vzpenjačo na Hungerburg (300 m visoko), odkoder se jim je nudil čudovit razgled na mesto in zeleno dolino Inna ter na mogočne vrhove Stubajskih ter Zillertalskih alp. Nekateri so si celo privoščili še poldrug tisoč metrov vzpona na sloviti Hefeleker (2200 m). Večina je legla po večerji k počitku, ki ga je bila po celonočni vožnji tudi potrebna. Drugi so stopili še k znanemu »Breinösslu« na originalni tirolski večer.

Naslednje jutro (četrtek) je tekla vožnja po edinstveno lepi dolini Inna na 1802 m visoki Arlberg (zimskošportno torišče svetovnega slovesa) s prekrasno, na slehernem ovinku se menjajočo panoramo, z divnimi vršaci Lilvrette (3300 m) v ozadju. Kmalu nato je sledila obmejna avstrijska kontrola. Vlak je predrdral že precej široki Ren in zavil med romantične švicarske gore. Nepozabna ostane udeležencem vožnja ob prelepem Wallenskem jezeru, ki mu je kmalu sledilo Züriško jezero s svojimi ogromnimi dimenzijami in nepregledno vrsto bogatih naselij vse gori do Züricha.

Tudi v **Zürichu** so bili naši ekskurzisti deležni nad vse ljubeznivega sprejema tamkajšnjih tovarišev. Iskreno dobrodošlico je izrekel predsednik švic. učit. udruženja dr. Boesch, vodstvo pa je prevzel nad vse uslužni tovariš P. Bindschedler, ki je poskrbel za izvrstno kosilo v elegantni restavraciji Hürlimann tik kolodvora Po kosilu so si udeleženci privoščili poldrugo uro lepe vožnje po jezeru, nato pa so si ogledali šele pred par leti otvorjeno osnovno šolo v predmestju Waidhalde, ki je stala z vso opremo okrog poldrug milijon šv. frankov. Kar prehitro so potekle ure do odhoda vlaka. Marsikaj zanimivega bi si mogli naši ekskurzisti še ogledati v Zürichu, tako n. pr. ogromno obrtno šolo za 15.000 dijakov, ki so jo videli samo iz tramvaja. Pa morda o drugi priliki.

Še ena noč je bila do Pariza, pripoveduje dalje vodja ekskurzije, ki se mu pozna, da je nosil v teh dneh ne baš lahko breme skrbi. V Baslu so nam vzeli električno lokomotivo, ki nas je vozila vse od Beljaka. Boriti se bo treba spet s sajami. No, pa saj je že skoro vse pospalo. Enolična, skoro čemerna pokrajina beži proti jutru v nedogled. Snopovje na požetih poljih, daleč naokoli nobenega drevesa, nobene strehe. Tako nekako kakor doli v našem Sremu. Polagoma pa se slika preobrne. Tovarne vstajajo, delavska naselja za njimi, polja se krčijo. Nazadnje eno samo morje črnih streh in dimnikov. Debelo uro se že vozimo skozi silno gnečo tovornih vagonov, stisnjenih po neštevilnih tirih. Šest je preč, vsak čas smo na mestu. Evo silnih svodov Gare de l'Est. Kufre dol!

Stjepan Kranjčević:

Hrvatsko kmečko gibanje

Kot genialna kmečka otroka sta prišla brata Radića — poznejša ustanovitelja in organizatorja kmečke stranke — v mestne šole z ustaljenim mišljenjem o pretežkem kmečkem delu, o težavnem kmečkem življenju in o krivičnem položaju kmetov med ljudmi. Zato ju niso mogle pridobiti prazne fraze o patriotizmu niti tuje ideje o državni slavi in veličini. Ker sta imela pred očmi svojo vas in rodno kmečko hišo, v kateri se njuni starši in bratje krvavo mučijo za skorjo kruha, ker sta tudi sama stradala ves čas svojega šolanja in ker sta videla razkošje pri gospodi in zločinsko razsipanje narodovih žuljev, zlasti pri onih, ki se najbolj tolčejo na prsa kot hrvatski rodoljubi, sta se uprla vsakemu vplivu gospode in — ostala samosvoja, kmečka. Ta odpor se je še povečal zaradi skrajnega preziranja kmeta, ki je za gospodo bitje nižje vrste, ustvarjen samo zato, da more živeti gospoda v izobilju. To bitje je poleg tega v očeh gospode vtelešena nepoštenost: pripravljen je ogoljufati gospodo na vsakem koraku, noče dajati svojih pridelkov napol zastonj, noče plačati davkov in se upira temu plačevanju, je len in zato nima ničesar, pritožuje pa se venomer, da mu gre slabo, prisvojil bi si tujo lastnino, če bi se mu za to nudila prilika, in sline se mu cede za tistim, kar ima gospoda, kmet je nevaren, zato ga je treba držati v pokornosti in poslušnosti, kmet je z eno besedo »lopov, dok je bor zelen« in ga je treba zato čim bolj klestiti, ker postaja zaradi tega prav tako kot vrba vse bolj zelen.

Ko sta naletela na tako mišljenje o kmetu in videla, da gospoda po svojem načinu življenja, po svojem neznatnem — v primeri s kmetovim — delom, po svoji poštenosti in vrednosti daleč zaostaja za kmetom, sta se zgodaj odločila, da uporabita vse svoje sposobnosti za službo hrvatskemu kmetu, temu pravemu človeku in Hrvatu, da ga dvigneta, vzpodbujata, izobrazita in zbudita in tako napravita sposobnega za borbo za lažje, lepše in boljše življenje na zemlji, za pravičnejši položaj med ljudmi, za odločilen vpliv na politično in kulturno življenje, skratka, za preureditev vsega družbenega reda.

Že iz tega je jasno, da sta hotela s svojim delom zarezati globoko brazdo v hrvatskem narodnem življenju, brazdo, ki pomeni globoko in široko narodno gibanje, ki bo imelo močan odmev tudi izven njegovih vrst. Onadva sama sta se tega zavedala, vedela sta, kako globoko prodirata s svojo zahtevo, kako daljnosežne važnosti je njuno delo. Ante Radić piše na nekem mestu o »novih mislih, ki morajo preokreniti človeštvo, državo in narod na **drugo pot**«. Drugič zopet, da je »zato bilo treba kreniti na **drugo pot** — da se je bilo treba obrniti k narodu, da se je bilo treba ozirati na narodne potrebe. Tako je nastala nova ljudska politika, ki vas spet kliče: ‚Zdramite se!'« Malo pozneje piše: »To kar se danes imenuje kmečka stranka, ni samo nova skupina ljudi, ena izmed mnogih, ki se bo z ostalimi strankami potegovala za oguljene in prazne gosposke besede in se borila za poslanska mesta, ampak je to popolnoma drug **duh** in misel v **pojmovanju vsega ljudskega življenja.** Predvsem to.«

Misel kmečke stranke, misel novega gibanja, ta **nova misel**, ki naj preokrene človeštvo, družbo, narod na nova pota, »mora vsebovati nekaj **zelo važnega**, kar nas loči od onih, ki bodo proti nam«, piše zopet dr. A. Radić. In razlika je tolikšna, da se mu zdi potrebno reči, da »moramo biti pripravljeni na vse in vsekakor na to, da nas bodo proglasili za fantaste (norce), ker so z nami vsi stari preroki človeštva.«

Ko sta do kraja spoznala gosposko življenje in gosposke nazore že v prvih dneh svojega šolanja v mestu, sta prav kmalu spoznala iz knjig preteklost človeštva in se prepričala, da obstoji vse delo gosposkih strank izključno v tem, da zaščiti privilegirane gosposke položaje in izključno gosposke interese.

Videla sta, da v gosposki politiki ni poštenosti in človekoljubja, da jo vodijo samo kruti interesi in skrajna sebičnost, zato kličeta: »**Edini razlogi gosposke politike so — po domače rečeno — trebuh, in dokazi — bajoneti**«. Torej nasilje zaradi sebičnosti.

Proti tej in taki politiki sta pričela onadva novo, ne samo po namenu in njenem glavnem nositelju kmetstvu, temveč tudi po razumevanju, upravičenosti, etiki in delovnih metodah. Njuna nova politika »temelji na večnih zakonih človeške duše in življenja«. Zahtevata, da »naj bo politik filozof, in človek postane filozof takrat, kadar neha misliti samo na sebe in o sebi, in se začne ozirati na druge ljudi, na svet... Po vsem svetu vidi človek **ljudi, njihove bolečine in trpljenje.** In če najdejo te tuje bolečine odmev v človeškem srcu, če jim začne iskati vzrokov — seveda po svojih zmožnostih — potem imate filozofa... **Torej biti v politiki filozof, ne pomeni nič drugega, nego biti človek, misleč, pameten, pošten in dober človek**«.

Kakšna bo politika, ki temelji »na večnih zakonih človeške duše in življenja« in ki zahteva od politika, da »naj bo filozof, to je človek, in sicer pameten, pošten in dober človek?«

Taka politika bo brez dvoma v prvi vrsti človeška, socialna. Ozirala se bo predvsem na najrevnejše, najnesrečnejše, najbolj izrabljene in najbolj zatirane, in to so na Hrvatskem — kmetje.

»Hrvatskemu narodu gre slabo — piše v programu kmetske stranke — in najslabše gre hrvatskemu kmetu, ki mu gre že tako slabo, da mnogi ne morejo živeti in zato bežijo od doma in domovine v tujino... Kako slabo živi hrvatski kmet, kakšno hišo ima, kakšno obleko, kašno hrano in kakšne skrbi ga tarejo zavoljo dolgov in vsesplošne revščine in pomanjkanja, to je zadosti znano, zato tega ni treba niti dokazovati niti razlagati. Hrvatski narod postaja zaradi tega čedalje slabotnejši in degeneriranejši, ker začenjajo otroci umirati že v materinem telesu. Tako propada hrvatski narod«.

In to se dogaja zato, ker je Hrvat — zaradi tuje oblasti — na svoji zemlji zadnji človek. Vendar »**domača gospoda na Hrvatskem zelo dobro živi in tem bolje, čim bolj drži s tujci... Najhuje je v vsej Hrvatski kmetu.** Ne samo, da hrvatski kmet zelo slabo živi in da se preveč muči in da mu gre kljub temu po večini zmerom slabše namesto bolje, temveč nima hrvatski kmet niti najmanjšega upanja, da bi si mogel kako pomagati. Vsak hrvatski kmet dobro vidi in čuti, da mu gre slabo; vidi in čuti, da mora od svojega trpljenja dajati in plačevati državi in različni gospodi **kolikor zahtevajo, a ne vprašajo, ali zmore toliko in ali je to pravično;** vidi in čuti toliko krivic, ki mu jih delata država in gospoda — vidi pa tudi to, da si sam ne more pomagati«.

Zato je bila ustanovljena hrvatska ljudska kmečka stranka. Njena naloga je, da pripomore hrvatskemu kmetu do lažjega življenja in pravičnejšega položaja v družbi. Stoji proti stari gosposki, patriarhalni ali pastirski politiki in politiki nasilja, in zahteva, da se kmet sam pobriga zase.

Zdaj pa moram napraviti do večera debelo, črno piko. Saj veste, petek je bil... Majhen potres, če hočete. Program je skočil s tira, pa smo ga kmalu spet postavili nazaj. V soboto smo si ogledali razstavo, v nedeljo dopoldne Louvre, popoldne smo uživali veličastni razgled z vrha Eiffelovega stolpa. V ponedeljek dopoldne kongres, popoldne spet razstava. V torek dopoldne obisk velike trgovske hiše »Samaritaine«, popoldne v Versaillesu. V sredo dopoldne krožna vožnja z avtobusi, popoldne priprava za odhod. O nočnem Parizu bi mogli pripovedovati drugi, jaz nisem imel časa zanj. Računi, kalkulacije, skrb za povratek in druge prijetnosti potnega maršala, to je bil moj »varieté« večer za večerom, včasih še pozno čez polnoč. Tako sem prav za prav videl Pariz samo z enim očesom, pa še s tem na pol. Da so ga le drugi več, pa je vse v redu. V sredo večer smo jo potegnili proti nemški meji. Toda dvema se je še zahotelo nadoknaditi izgubljeni petek in sta prikolovratila za nami po ne baš prijetni odisejadi v Monakovo.

Med znamenitosti, ki smo si jih ogledali v zibelki tretjega rajha, moram šteti predvsem sijajno, nedavno otvorjeno palačo nemške umetnosti. Drugo jutro so mi pravili, da tudi v Hofbräu ni bilo napačno. Jaz pa sem se spet zabaval do polnoči z računi. Vožnja po Bavarski je prijetna paša za oko. Vse, kamor pogledaš, je kakor iz škatlice: skrbno negovana polja in gozdovi, cvetje po oknih in vrtovih. Posebno mična postaja pokrajina proti **Salzburgu**, ki ga dosežemo skoro brez vsakih obmejnih formalnosti. To je spet biser zase. Škoda, da imamo komaj dobro uro časa za ogled. Po kosilu drvimo skozi divje romantično tesnico ob Salici proti Bad Gasteinu, ki ga gledamo zdaj v vsej krasoti. Za nekaj minut nas zajame 11 km dolgi predor skozi Ture. Padamo v zeleno Dravsko dolino. Beljak v večernem soncu. Tam za njim so že domače gore. Zasučemo se okrog Dobrača, pa smo že v Karavanškem predoru. Zdaj lahko pospravim svoje puste račune. Na Jesenicah me kliče Drago k telefonu. Če sem še kaj živ, me vpraša. Zdaj šele opazim, da bo treba pas zadrgniti na zadnjo luknjo. Pa saj to ni nič. Naročim še večerjo pri Mikliču, zadnjo večerjo; ej, to je nekaj: zadnja skrb potnega maršala se vali z mene. Za ves Pariz bi ne dal tega nebeškega občutka. Iz polmraka me vabijo Vikrče. Še nikoli me niso tako. Dva dni bo nemara premalo, da se pošteno naspim in nadiham tistega božjega miru.

Ob smrti tovariša Josipa Armiča

Lepo navado smo imeli absolventi moškega učiteljišča v Ljubljani iz leta 1889., da smo se shajali v velikih počitnicah od prevrata dalje vsako leto na kakem drugem kraju k prijateljskemu pomenku.

Pred 48 leti nas je bilo 21 maturantov, letos pa smo se zbrali v Ljubljani samo še štirje, kjer smo zaman pričakovali našega ljubljenega tovariša iz Celja, upokojenega šolskega upravitelja Josipa Armiča.

Na predvečer svojega odhoda v Ljubljano je namreč naš ljubljenec omahnil na posteljo, kjer je obležal nezavesten delno zadet od kapi, ki ji je podlegel po 11 dnevnem trpljenju v soboto 17. julija 1937., star 67 let.

Pokojnik je služboval eno leto na I. deški mestni šoli v Ljubljani, nato pa na enorazrednici v Sorici v škofjeloškem srezu.

Na tej šoli je bil pouk zelo težaven, ker je moral obenem poučevati tudi na ekskurendni šoli v Davčah, kjer so govorili otroci nekakšno slovensko-nemško mešanico kot potomci nekdanjih bavarskih naseljencev.

Tedaj se je Schulverein zelo prizadeval in obljuboval pokojnemu tovarišu visoko nagrado, če bi hotel te otroke germanizirati. Toda mož — navdušen nacionalist — je to ponudbo odločno odklonil in po 2 letih so govorili vsi šolski otroci dobro slovenski, od katerih so se navadili našega jezika istotako vsi ostali mlajši in starejši Davčani. Armič pa je bil tudi zelo zmožen risar in slikar ter izvrsten mimik. Višja šolska oblast ga je poslala na Dunaj v tečaj za pouk gluhoneme dece. Nato je poučeval nekaj let na gluhonemnici v Ljubljani, pozneje pa se je zopet posvetil osnov. šolstvu in služboval večinoma po šolah v nekdanji slovenski Štajerski, v Mozirju in 17 let v Velenju, kjer je ustanovil obrtno nadaljevalno šolo; obenem je bil soustanovitelj ondotne rudarske šole.

Med svetovno vojno je bil zaradi svojega odločnega nacionalnega prepričanja hudo preganjan. Po prevratu je bil imenovan za šolskega upravitelja v Radečah pri Zidanem mostu, kjer je bil l. 1926. upokojen in se končno naselil v Celju, kjer je tudi preminul.

Pokojnik pa ni bil le odločno nacionalen mož, temveč sta ga odlikovala tudi kremenit značaj in izredno blago srce.

Bil je odličen vzgojitelj in se z uspehom udejstvoval kot čebelar, lovec, ribič in pevec ter kot avtor številnih razprav o čebelarstvu, lovstvu in problemih gluhonemih. Kot upokojenec pa je sodeloval pri »Mladem Jutru«, »Zvončku« in drugih mladinskih listih.

Prav v pretekli zimi je naslikal dva zelo dobro uspela portreta nekdanjih svojih prvih šolskih predstojnikov in znanih izvrstnih šolnikov prejšnjega stoletja, pokojnega Andreja Praprotnika, bivšega nadučitelja I. deške mestne šole v Ljubljani in Andreja Žumra, nekdanjega šolskega nadzornika v Kranju.

Sliki je podaril I. deški mestni šoli v Ljubljani.

Blagega pokojnika ohranimo sošolci in vsi, ki so ga poznali, v najlepšem spominu.

Naj počiva v miru tovariš-človek, ki je delal na svetu samo dobro!

Žalujoči vdovi gospe Ani in sinu inženirju Mirku pa izrekamo svoje srčno sožalje.

—t.

Splošne vesti

— † **Patriarh Varnava.** V noči med 23. in 24. julijem je umrl patriarh Varnava, poglavar pravoslavne cerkve v Jugoslaviji; neuklonljivi borec za versko slogo in nacionalne ideale našega ljudstva. V svoji oporoki nam je zapustil vero, slogo in edinstvo, odpuščanje neprijatelju in ljubezen do bratov vseh veroizpovedi. Po teh načelih je deloval na vseh svojih položajih, po teh načelih je učil svoj jugoslovanski narod. Patriarh Varnava je bil velik učitelj svojega naroda, zato so nam razumljivi njegovi prijateljski in odkritosrčni odnosi do učiteljskega stanu. Ko ga je ob priliki obiskala deputacija Jugoslovenskega učiteljskega udruženja 8. decembra leta 1934. v Sremskih Karlovcih, kjer je bil tedaj še sedež naših patriarhov, jo je visoki cerkveni dostojanstvenik sprejel z dolgim in prisrčnim nagovorom. Počenši s svetim Savo in menihi — prvimi učitelji — ter s samostani — prvimi šolami — je posebno poudarjal nacionalno zavest vseh teh prvih prosvetiteljev, ki so budno čuvali nad narodom, da ni utonil v tegobah turškega robstva. Po osvoboditvi turškega jarma so učitelji in duhovniki bili prvi in najvernejši vzgojitelji generacij in utemeljitelji narodne prosvete. »Neizmerne in svete pa so mnogobrojne žrtve, katere so doprinesli srbski učitelji, duhovniki in menihi za oltar Osvobojenja in Uedinjenja« se je izrazil patriarh. Kakšna je sedaj naloga jugoslovanskih učiteljev? Dobesedno se je veliki pokojnik izrazil tako: »V uedinjeni veliki očetnjavi, katera je danes predmet ljutih napadov sovražnikov, je njihova naloga večja in težja. Bodočnost in usoda jugoslovanskega naroda in jugoslovanske države zavisi od požrtvovalnega dela jugoslovanskega učiteljstva. Polje dela je ogromno, naloge nedogledne važnosti, poziv svet in vzvišen. Čuvarji narodne duše, ki so umeli, da so jo v preteklosti pripravili za velika dela sedanjosti, imajo sedaj imperativno dolžnost in nalogo, da z enostavno in harmonično vzgojo novih pokolenj ter v duhu močne vere in krepkega nacionalizma, čuvajoč pri tem svetle verske in nacionalne tradicije vseh naših dežel, odgajajo naraščaj, ki bo prežet z veliko ljubeznijo do kralja in domovine, žrtvujoč se, ako bo treba, za vzvišene nacionalne ideale nejasne sedanjosti in negotove bodočnosti.

Poznavajoč in ceneč velike skupne napore jugoslovanskega učiteljstva verujemo v njegov uspeh in izvršitev vseh nad, ki jih narod stavlja na njega. Prežet z globoko vero v siguren uspeh takega dela, z blagoslovom sledim in pozdravljam vzvišene napore jugoslovanskega učiteljstva proseč Stvarnika, da mu da moči in vztrajnosti pri tem velikem in plemenitem delu!«

Slava velikemu prijatelju učiteljstva!

GLAVNA SKUPŠČINA JUU V SKOPLJU

Vsak udeleženec mora imeti člansko karto z markico za leto 1936./37. Brez te ne bo imel nihče dostopa na skupščino.

Prijave za stanovanja v Skoplju med skupščino naj pošljejo delegati sekciji v Ljubljani **takoj.**

V prijavi naj navedejo, kje želijo stanovanje — hotel — privatno — internat.

Udeleženci iz dravske banovine bodo potovali na glavno skupščino skupno v posebnem železniškem vozu, in sicer:

Odhod iz Ljubljane 20. avg. ob 9. uri zjutraj (brzi vlak). Podrobnosti bomo objavili v dnevnikih.

Spodaj priobčujemo vzorec pooblastila, ki ga morajo imeti predsedniki sreskih društev in delegati.

Sresko društvo — — — — — —

Pooblastilo

za — — — — —, člana gornjega sreskega društva JUU, ki ima — — — reci: — — — članov JUU, da zastopa sresko društvo na glavni skupščini v Skoplju 1937. l.

V — — — — —, dne — — — — —

Predsednik: Tajnik:

— — — — — — — — — — — —

Brez polnomočij ne bo mogel biti verificiran noben predsednik in delegat.

Za člane upravnega in nadzornega odbora sekcije ter člane glavnega odbora sekcije bo izdala polnomočje sekcija.

Vzemite s seboj tudi uradniške legitimacije.

Predavanja na počitniškem pedagoškem tečaju, ki ga priredi **Pedagoška centrala v Mariboru** od ponedeljka 15. do sobote 21. avgusta t. l. se vrše v sledečem redu, pričenši ob 8. uri zjutraj in ob 15. uri pop. v slavnostni dvorani drž. učiteljske šole v Mariboru:

Ponedeljek 16., dop.: »Posebne naloge dekliške vzgoje v višjih razredih ljudske šole« (Anica Černejeva). — »Letošnji pedagoški kongres v Parizu« (Ernest Vranc).

Popoldne: »Moderna šola v luči idealizma in materializma« (Ciril Drekonja).

Torek 17., dop.: Karakterologija ter njen pomen za vzgojno delo« (dr. Stanko Gogala).

Popoldne: »Vloga domoznanstva v sodobni ljudski šoli« (Martin Mencej).

Sreda 18., dop.: »Mladinoslovno raziskovanje vaške dece« (dr. Slobodan Popović).

Popoldne: »Pedagoško delo srbskih in hrvaških pedagogov v zadnjih letih« (Josip Demarin).

Četrtek 19., dop.: Izbrana poglavja iz didaktike rač. pouka:

a) »Nova pota v začetnem računskem pouku« (Fran Fink),

b) »Geometrijsko predočevanje kot nazorilo pri računskih operacijah« (Janko Pirc).

Popoldne: Prijateljski sestanek ali izlet v mariborsko okolico.

Petek 20., dop.: »Problemi gospodarske geografije ter njena didaktika« (Albert Žerjav).

Popoldne: »Moje poizkusno delo in njegovi rezultati« (Jos. Jurančič, Fran Kavčič, Miloš Ledinek).

Sobota 21., dop.: »Teorija učnega postopka — od učnih slik do strnjenega pouka« (Gustav Šilih).

Popoldne: »Obubožanje širokih ljudskih plasti ter njega posledice za vzgojo (Josip Jurančič).

Po posameznem predavanju bodo diskusije. Prijava in vpisnina za tečaj znaša 20 din, želje glede stanovanja in prehrane je javiti Pedagoški centrali v Mariboru, drž. učiteljska šola. Vabimo k čim večjemu obisku!

Ste že pregledali naš cenik?

Ako ne, ne odlašajte in naročite čimprej kar potrebujete v Učiteljski tiskarni!

UČITELJSTVO IN CMD.

Delo učiteljstva na obmejnih šolah in krajih z narodno mešanim prebivalstvom je težko. Največje težkoče povzroča pomanjkanje učil, zvezkov in revščina slovenskega prebivalstva. Reden napredek bi bil marsikje nemogoč, da ne bi pomagala Družba sv. Cirila in Metoda. Učenci bi bili brez potrebne obleke in knjig, ne bi bilo knjižnic niti lepih božičnic. Nad 50 let skrbi Družba za slovenske šole in se bori proti potujčevanju naše mladine. CMD je edina šolska družba, ki uspešno deluje med Slovenci ves čas svojega obstoja. Njene naloge in potrebe so velike, zato potrebuje mnogo požrtvovalnih sodelavcev. Učiteljstvo je bilo vedno v njenih vrstah, ker se zaveda pomena njenega delovanja v korist naše šole.

Dne 15. avgusta dopoldne bo imela CMD svojo redno glavno skupščino v Kočevju. Vabimo vse učiteljstvo, da se skupščine udeleži in s tem tudi dokažemo, da znamo ceniti njene zasluge za naše šolstvo. Glede odhoda vlakov in skupnega obeda bo podrobno pojasnilo v dnevnikih.

— **Pokojnega tov. Josipa Lapajneja** se je ob otvoritvi banovinske skupščine v lepih besedah spomnil tov. Dimnik. Vsi prisotni so počastili Lapajnejov spomin z vzklikom »Slava«. — To je pomotoma izpadlo iz poročila o banovinski skupščini.

Koncentracijski načrt letnih delovnih enot za osnovne šole

znamenito delo tov. Vranca in Dolgana, mora imeti vsak učitelj in učiteljica, pa tudi vsaka šola. Da se določi višina naklade, pošljite prednaročila

Učiteljski tiskarni v Ljubljani.

Zato je potrebno, da se kmet najprvo zave, da izpregleda. Kmet se mora otresti nekdanjega strahu pred gospodo, da spozna svojo vrednost kot človek, ki živi od svojega poštenega dela in ki s svojim delom prehranjuje vse ostale sloje, da se zave svoje moči kot najštevilnejši sloj v državi in da zanese v politiko in v vse javno življenje tisto svojo staro poštenost, tisto globoko človeško etiko, ki bo prerodila svet. (Nadaljevanje.)

Človek brez duše...

V težke, mračne misli zatopljen, sedi učitelj Žagar pri okrogli marmornati mizi...

V hrupno govorico poznih nočnih gostov udarja ostri ritem bobna in violin. Ne daleč vstran se na nizkem odru lahno pozibava v ozkih bokih črnolasa mladenka. Še skoraj otročji glas brez prave barve se ji sunkoma trese v naporni višini. Njene lačne oči strelja po nizki, zakajeni kavarni. Iščejo dobrosrčnega človeka, da bi ji kupil skromno večerjico...

Nič preveč sigurnega se ne počuti učitelj Žagar v tem lokalu. Zašel je vanj slučajno, skoraj podzavestno, kakor kak živčno bolan snohodec. Tam, kjer on že 35 dolgih let »posoja bedakom glavo in srce«, tam ni nočnih kavarn, ni »pjevačic«. Strela božja, kaj bi rekli solidni in do kosti krepostni gorjanci, ko bi vedeli, da njihov stari učitelj ob tej pozni uri gleda in posluša »pjevačice« in pije slabo, v kleti zraslo vino! Saj bi mu do smrti ne odpustili tega strašnega greha.

V tej dolgi človeški dobi, ki jo je v trpljenju preživel med gorami, se je danes tretjič zgodilo, da je zašel v prestolnico Slovenije. Ko je pred 14 dnevi prejel tisto prijazno pisemce, ki ga je povabilo in poklicalo na proslavo 35-letnice mature, je bila njegova prva pot k cenenemu stenskemu ogledalu.

Pozorno je premotril svoje razorano obličje in si z dolgimi prsti potrepljal »na balin ostriženo« glavo.

»Ne pojdem«, je odločil. »Čemu bi jim razstavljal to svoje žalostno strnišče. Pustimo fante v dobri veri, da imamo še vedno zavidanja vredne kodre, da smo še vedno mladostni.«

»To so besede pametnega, zrelega moža«, je pohvalila njegova dobra, preskrbna ženica. »Kaj bi hodila in zapravljala denar, ki ga nam itak že primanjkuje.«

»Za-prav-lja-la?« je ostro zategnil »zreli« mož. »Kdo je pa maturiral pred 35 leti? Kdo je dobil vabilo, ti ali jaz?«

»A tako... Sam bi rad šel«, je planila v jok uboga gospa Amalija. »Saj sem vedela, da si človek brez duše!«

Učitelj Žagar je nekaj časa molče gledal, kako so deževali svetli biseri iz milih oči, potem je pa izgubil potrpljenje in je zagrmel:

»Dobro! Zdaj pa nalašč. Če sem človek brez duše, jo pojdem iskat. Natanko vem, da sem jo včasih imel. Mogoče, da jo najdem kje v mestu.«

Brez slovesa se je odpravil na pot. »Saj ne ve, ubožica,« je pomislil, »da je zdravnik prepovedal sleherno nepotrebno premikanje. Kako naj se sicer zaceli tvor na njenem revnem telesu?« Izmed vseh povabljencev je prvi dospel na dogovorjeni kraj. Srečno roko je imel tovariš-sklicatelj: izbral je za sestanek prijazen hotel zunaj mesta, na sončni višavi, ki nudi gostu prekrasen razgled.

Toda našemu jubilantu ni razveselil srca. Na široko je odprl oči in zastrmel v bleščečo daljavo... Kako neusmiljeno daleč je prodrlo grabežljivo mesto in se bahavo razšopirilo po sončni ravnini! Zlata žitna polja, kamor je tolikokrat zahajal poslušat škrjančkovo pesem, kje ste? Idilični gozdički in pisane loke, sveti gaji njegovih mladostnih sanj, kam ste se umaknili? Kako nebeško lepo je bilo tam doli, kjer sta sedaj kamen in opeka izpodrinila sočno, zeleno rast!

Čutil je, kako mu sentimentalnost leze v srce, z nemirom je pričakoval tovarišev... In potem so prihajali... drug za drugim, nekateri posamič, drugi v skupinah. Pogledali so si v oči, stisnili si roke. Razočaran in zagrenjen je sedel med njimi. Kaj, to so tisti fantje? Kje je svetli plamen njihovih nekdanjih oči? Kje njih živahnost in humor? Skoraj sleherni izmed njih je prinesel svoj težki križ s sabo in pripovedoval žalostne zgodbe. Preveč se je bilo težav in nadlog nabralo, da bi jih mogle ustnice zamolčati.

Kdo je pred petintridesetimi leti slutil, da bo pot skozi življenje, ki so jo mladi fantje s tako lepimi prividi nastopili, pokrita s trnjem in tolikimi nevarnostmi? Kdo je takrat kaj mslil na sedanje križe, ko se jim je smehljala mladost in jim je kipelo zdravje? O, kakšna žalostna pogrebščina nekdanjih mladostnih sanj je to današnje slavje!

Učitelj Žagar si je z rokami pokril obraz, skozi razprte prste je motril nasproti sedečega profesorja, edinega od trojice povabljenih. »Ta je pa drugi tič!« je skoraj vzkliknil od začudenja. »Kako je še čil in veder! Vse nas poseka! Ne verjel bi človek, da je on v resnici tisti mož, ki je za glasbo prevnetega mladiča včasih tako rad zapisal v razrednico.

»Le kako je to napravil«, ugiblje zagrenjeni jubilant. »Kje zajema življenjsko silo in vedrino? Ali je glasba tisto, ki dela take čudeže?«...

No — in sedaj sedi učitelj Žagar pri okrogli marmornati mizi sam s svojimi mračnimi spomini.

Tako je zamišljen in zatopljen vanje, da niti opazil ni, kdaj je prisedel mladenič, bledih lic in dolgih bujnih las. Skoraj ustraši! se ga je, ko je zaslišal njegov hripavi, pijani glas: »Globoko pod mano!«

»Kaj hočete?« je vzkipel učitelj Žagar. »Kdo ste?«

»Ali res ne poznate Lavrinčkovega Jožka iz Zgornjega Kašlja? Vljudno je vprašal, če sme prisesti... pa seveda se vaše blagorodje ne zmeni za človeka, ki nima tako lepega ovratnika in kravate. Vi ste človek brez duše!«

Vstal je in se opotekel proti odru.

»Petnajst litrov črnine za ubogo rajo!« je zaklical natakarju.

Tudi učitelj Žagar je vstal...

Bleda niansa na nebesni modrini je že oznanjala rojstvo mladega jutra, ko je počasi stopal po samotnem nasipu ob reki.

Nenadoma mu je pred nizko hišico obstal korak. Zadrhtel je po vsem telesu. V pritlično okno je uprl oči in glasno vzdihnil: »Zofka, ti moja prva, najboljša deklica, kje si?«

Stopil je na kraj nasipa in se naslonil na mrzli betonski sklad. Tu je bila nekoč nizka klopica. Mogočen kostanj je nad njo pokroviteljsko razprostiral z opojno dišečim cvetjem obložene veje. Lepo je bilo tu posedati ob tihih večerih in sanjati s priprtimi vekami.

Zastrmel je v šumečo reko pod sabo. Odsev dvojice zvezd mu je zableščal nasproti. Potegnila je rahla sapica, prijazno mu je pobožala razgreto čelo.

»To je bil njen dih«, je bolestno zašepetal.

Proti kolodvoru je ubral pot in ves čas ga je spremljala ena sama, edina misel:

»Tako težko mi je v prsih, pa niti duše nimam — kakor pravijo — kako bi šele živel, ko bi jo imel!«...

—ban.